صاحب‌امتیاز: دانشگاه آزاد اسلامی - مدیرمسئول: محمدامین ایمانجانی - سردبیر: مسعود فروغی
دفتر مدیرمسئول: ۶۶۳۴۸۰۱۶ تحریریه: ۱۸۲-۶۶۷۶۰۱۸۰ - فکس: ۶۶۷۶۰۵۰۱- ۶۶۷۲۶۰۴۷
روابط عمومی: ۶۶۷۶۰۴۹۹ - سازمان آگهی‌ها: ۱۸و۶۶۳۴۸۰۴۶
چاپ: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی - توزیع فرهیختگان: ۱۲-۶۶۳۴۸۰۱۱
نشانی: خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری، روبه‌روی ساختمان بورس، ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

اگر برخلاف دولت روحانی قرارهای اقتصادی با روسیه پیگیری شود ایران می‌تواند از ظرفیت ترانزیتی سالی ۲۰ میلیارد دلار درآمد کسب کند

قرار استراتژیک ترانزیتی در مسکو

فرهیختگان سفر مهم هفته گذشته رئیس‌جمهور کشورمان به روسیه و گفت‌وگوهایی که درجریان این سفر میان روسای جمهور دو کشور مطرح شد کافی بود تا موضوع احتمال افزایش چشمگیر تبادلات اقتصادی ایران و روسیه در آینده نزدیک، به تیتر یک بسیاری از بنگاه‌های خبری داخلی و خارجی تبدیل شود. باتوجه به نکاتی که سیدابراهیم رئیسی و ولادیمیر پوتین در جلسه مهم و سه ساعته‌ای که در کاخ کرملین داشتند درباره حجم غیرقابل‌قبول مبادلات میان دو کشور در شرایط کنونی مطرح کردند، پیش‌بینی می‌شود یکی از دستاوردهای این سفر مهم برای تهران و مسکو، احیای ظرفیت‌هایی باشد که در نتیجه آن، حجم تبادلات تجاری دو کشور جهش بی‌سابقه‌ای داشته باشد. یکی از این ظرفیت‌ها که از دو دهه قبل، به‌طور رسمی توسط روس‌ها پیشنهاد شد، رهگذر بین‌المللی شمال-جنوب است. کریدوری که به گواه کارشناسان بین‌المللی، درصورت تکمیل از مسیرهای راهبردی نیم‌کره‌شرقی جهان خواهد بود. طول این راه‌گذر ۵۶۰۰ کیلومتر است که بخش اعظم آن، از مرزهای آبی و خاکی جمهوری اسلامی ایران خواهد گذشت. همین ویژگی‌ها برای کریدور شمال-جنوب کافی است تا آن را برای ایران، به یکی از جدی‌ترین پروژه‌ها جهت کم‌اثر کردن یا دور زدن تحریم‌های غرب تبدیل کند. دراین‌باره و به‌منظور بررسی ابعاد گوناگون این ظرفیت مغفول‌مانده در این سال‌ها، گفت‌وگویی با روح‌الله مدبر، کارشناس مسائل اوراسیا داشته‌ایم که در ادامه، متن آن را می‌خوانید.

III

ایده احداث راه‌گذر بین‌المللی شمال-جنوب از چه سالی مطرح شد و این کریدور بین‌المللی که بخش اعظمی از آن در ایران واقع شده است، به‌طور کلی چه ظرفیت‌ها و مواهبی برای تهران و مسکو خواهد داشت؟

سال ۲۰۰۰ که پوتین رئیس‌جمهور فدراسیون روسیه شد، طرح راه‌گذر شمال-جنوب را مطرح کرد که یک مسیر ترانزیتی بسیار مهم است. این مسیر، جایگزین مسیر سنتی رسیدن بار و محصولات موردنیاز روسیه از کانال سوئز به این کشور می‌شود و یک‌سوم بازه زمانی مسیر سنتی گذشته است و فدراسیون روسیه را به شبه‌قاره هند متصل می‌کند. همان سال ۲۰۰۰، ایشان در سن‌پترزبورگ نشستی برگزار کرده و از سران وقت جمهوری اسلامی ایران و هند برای شرکت در این نشست دعوت کردند و در آن زمان، برای این موضوع، «توافقنامه عملیاتی راه‌گذر شمال-جنوب» به امضای طرفین رسید. همان‌طور که می‌دانید طبق حقوق بین‌الملل مسیرهای ترانزیتی مهم که به‌عنوان توافقنامه بین‌دولتی، میان چند کشور مطرح می‌شود، باید به امضای طرفین برسد تا در حقوق بین‌الملل، از جایگاه ویژه‌تری برخوردار شود. این اتفاق سال ۲۰۰۰ افتاد. بیش از ۲۲ سال است که از این اتفاق گذشته و این مساله راه‌گذر شمال-جنوب با فرازوفرودهای متعددی همراه بوده است. چند سال بعد از امضای این توافقنامه عملیاتی بود که پوتین در سفر به ایران که با مقام‌معظم‌رهبری هم دیدار داشت، مجددا درباره چابهار صحبت کرد. او اعلام کرد بندر چابهار، منطقه‌ای با ظرفیت‌های بالای ژئوپلیتیکی است. از نظر وی چابهار می‌تواند به قطب ترانزیتی در منطقه اقیانوس هند و خلیج‌فارس تبدیل شود و به همین دلیل روسیه آماده سرمایه‌گذاری در چابهار است. بیان چنین اظهاراتی از سوی پوتین نشان می‌دهد عزم طرف روسی سال‌ها برای سرمایه‌گذاری در این منطقه جزم بوده است، زیرا هرچه تنش روس با غرب افزایش پیدا کند، احتمال اینکه طرف آمریکایی محدودیت بیشتری برای روسیه در رسیدن محصول به این کشور ایجاد کند، افزایش پیدا خواهد کرد. این مسیر ترانزیتی سنتی‌ای که الان روس‌ها برای انتقال کالا از آن استفاده می‌کنند، نمی‌تواند برای آنها در آینده کارآمد باشد؛ مسیری که عمده محصولات روسیه از مبدا چین و هند از طریق آن می‌گذرد و نقشه آن این‌گونه است که از اقیانوس هند شروع می‌شود و بعد از آن در کانال سوئز و سپس دریای سیاه امتداد می‌یابد، این مسیر بسیار طولانی است و در آن احتمال رخ‌دادن تنش‌های متعدد و احتمالات مختلف دیگر وجود دارد. همچنین هزینه انتقال محصول در این مسیر بسیار بیشتر از هزینه راه‌گذر شمال به جنوب ایران است برای روسیه. به این خاطر سران این کشور ترجیح می‌دهند در شرایط کنونی مسیر امن‌تر و ارزان‌تری برای انتقال کالاهای خود پیدا کنند.

در ۲۲ سال گذشته از سوی دو طرف تلاشی برای به نتیجه رسیدن پروژه مسیر ترانزیتی ایران به روسیه شده است یا خیر؟

در این مدت برای عملیاتی‌شدن طرح مسیر ترانزیتی شمال به جنوب که در آن ایران محور اصلی است، جلسات مختلفی بین دو طرف (ایران و روسیه) برگزار شده و زیرساخت‌های این مسیر نیز تا حد قابل‌قبولی طی ۲۲ سال گذشته فراهم شده اما هنوز این پروژه عملیاتی نشده است، البته در چند وقت گذشته برخی رویدادهای سیاسی در فضای بین‌الملل در اجرایی‌شدن طرح ترانزیتی شمال به جنوب مزید برعلت شد، این رویدادها عبارتند از، نخست عضویت ایران در اتحادیه اقتصادی اوراسیا، زیرا کشورهای عضو این اتحادیه به‌دنبال یک مسیر ترانزیتی خوب و مناسب برای انتقال کالاهای خود هستند و در همین راستا مسیر ترانزیتی شمال به جنوب تا حد زیادی می‌تواند این توقع آنها را برآورده کند.

دومین رویداد نیز مربوط می‌شود به عضویت دائم ایران در پیمان شانگهای، برای کشورهای عضو این پیمان مسائل مربوط به کریدورها و مسیرهای ترانزیتی بسیار مهم است. به همین دلیل بعد از عضویت دائم ایران در شانگهای کشورهای عضو در این پیمان به‌ویژه روسیه با جدیت به‌دنبال عملیاتی شدن راه‌گذر شمال به جنوب شده‌اند.

مسیرهای ترانزیتی در جهان کنونی آنقدر مهم است که کشوری مانند چین به‌دنبال طرح یک کمربند یک جاده یا همان راه ابریشم نوین است، این اهمیت نیز به این خاطر است که الان کل کشورهای دنیا به‌دنبال جابه‌جایی کالاهای خود با کمترین هزینه و بیشترین سرعت هستند.

به نظر شما کدام عوامل بیرونی بر عملیاتی‌نشدن راه‌گذر شمال به جنوب که می‌توانسته است حجم تبادلات میان ایران و روسیه را به طرز چشمگیری افزایش دهد، موثر بوده است؟

قبل از پاسخ به سوال شما نکته‌ای را به‌عنوان مقدمه باید بگویم، در سفر اخیر آقای رئیسی به مسکو، پوتین بعد از تعارفات اولیه بلافاصله مطرح می‌کند، سطح مبادلات تجاری میان ایران و روسیه مناسب نیست، یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که باعث شده سطح مبادلات تجاری میان ایران و روسیه در سال‌های گذشته پایین باشد مربوط می‌شود به عملیاتی‌نشدن و نبود زیرساخت‌های ترانزیتی در ایران. بنابراین اگر بخواهیم به حجم خوبی از مبادلات با روسیه برسیم باید زیرساخت‌های آن را نیز به‌طور کامل فراهم و عملیاتی کنیم. در چند سال گذشته یکی از دلایلی که باعث شده عملیاتی‌شدن راه‌گذر ترانزیتی شمال به جنوب به تعویق بیفتد، نگرانی غربی‌ها از مبدل شدن ایران به قطب ترانزیتی منطقه بوده است، زیرا با اجرایی شدن طرح راه‌گذر شمال به جنوب، ایران سالانه حدود ۲۰میلیارد دلار درآمد حاصل از ترانزیت خواهد داشت و خود این درآمد تا حد زیادی می‌تواند وابستگی ایران به فروش نفت را کاهش دهد. در دهه‌های گذشته ایران به خام‌فروشی عادت کرده و عمده صادرات کشورمان مربوط به صادرات نفتی بوده است، همین مساله باعث شده اقتصاد ایران یک اقتصاد بیمار و وابسته به نفت باشد. از طرفی کلید تحریم‌های نفتی ایران نیز در دست آمریکاست و به همین خاطر طرف غربی هرگاه که اراده کرده با ایجاد چالش بر مسیر فروش نفت کشورمان ما را تحت‌فشار قرار داده است. به‌خاطر این وابستگی اقتصاد به نفت و ضربه‌پذیری از تحریم‌هاست که رئیس دولت قبل حل همه مشکلات را در گرو مذاکره با آمریکا می‌دید، درحالی که راه‌حل‌های متعددی برای برون‌رفت از اقتصاد نفتی و خنثی‌کردن تحریم‌های آمریکا وجود داشته است، به همین جهت مسئولان قبلی که راهکار همه مشکلات را در مذاکره با آمریکا می‌دیدند باید پاسخگو باشند که چرا طی این سال‌ها مانعی بر پیشرفت و عملیاتی‌شدن راه‌های ترانزیتی در ایران شده‌اند و نگذاشته‌اند کشورمان از ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی خود حداکثر بهره را ببرد.

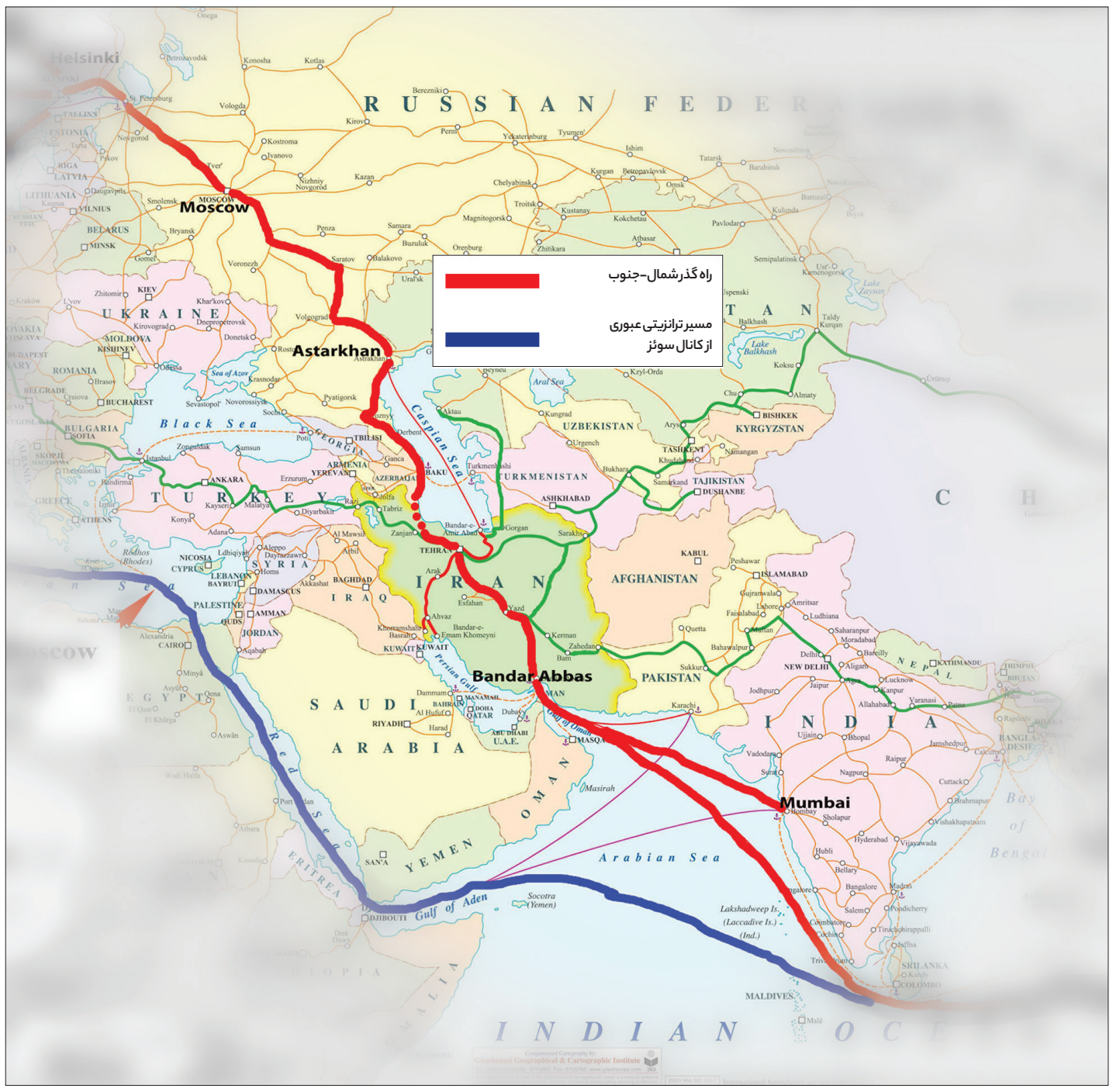

عملیاتی‌شدن پروژه ترانزیتی راه‌گذر شمال به جنوب میان ایران و روسیه بر مبادلات سایر کشورها با روسیه و ایران نیز تاثیر می‌گذارد؟

بله قطعا تاثیرگذار است، اخیرا برنامه‌های افق همکاری بالای ۴۰میلیارد دلار میان فدراسیون روسیه و هند منعقد شده است، در سفر اخیر پوتین به هند، وی و مودی درمورد این برنامه گفت‌وگویی داشته‌اند که در آن هر دو طرف به اهمیت راه‌گذر شمال به جنوب در اجرایی‌شدن برنامه افق همکاری میان هند و روسیه تاکید کرده‌اند. همچنین اگر این راه‌گذر فعال شود سایر کشورها مانند ژاپن و سنگاپور نیز ترجیح می‌دهند کالاهای خود را از طریق این مسیر ترانزیتی عبور دهند.

لازم است در اینجا به نکته مهمی نیز اشاره کنم، غفلت و تاخیر در ایجاد راه‌گذر شمال به جنوب باعث می‌شود طرف‌های مقابل کم‌کم به فکر راه‌های جایگزین باشند، به همین خاطر لازم است سریع‌تر این مسیر ترانزیتی تکمیل و برای انتقال کالا آماده شود. متاسفانه در سال‌های گذشته شاهد بوده‌ایم مسئولان تنها به گفتن این جمله که «به لحاظ ژئوپلیتیکی جایگاه ایران دارای اهمیت است» اکتفا می‌کنند، اما دانستن اهمیت جایگاه ژئوپلیتیکی ایران به‌تنهایی کفایت نمی‌کند و باید شرایطی فراهم شود تا ما بتوانیم از این فرصت به نحو احسن استفاده کنیم. در این سال‌ها به جز مقام‌معظم‌رهبری من مسئول دیگری ندیده‌ام که به‌جد پیگیر عملیاتی‌شدن ظرفیت‌های ترانزیتی ایران باشد.

ایجاد مسیر ترانزیتی میان ایران و روسیه و تبدیل شدن ایران به قطب ترانزیتی منطقه برای کشورمان تنها بهره اقتصادی دارد؟

اگر کشورهای دیگر ایران را به‌عنوان یک منطقه ترانزیتی امن برای عبور کالاهای خود به حساب آورند این موضوع باعث افزایش حجم مبادلات تجاری میان ایران و سایر کشورها می‌شود. کم‌کم درنتیجه افزایش حجم مبادلات تجاری شاهد افزایش مراودات سیاسی میان ایران و این کشورها نیز خواهیم بود که خود این موضوع می‌تواند در آینده باعث قدرتمندتر شدن ایران در فضای بین‌الملل و افزایش نقش‌آفرینی کشورمان در نهاد بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد شود. نظام بین‌الملل عرصه نقش‌آفرینی با این موارد است.

دولت سیزدهم، برای تحقق هرچه‌زودتر ظرفیت بالای راه‌گذر شمال-جنوب و رفع موانع احتمالی در مسیر تکمیل آن، باید چه اقداماتی داشته باشد؟

پیشنهاد می‌کنم آقای رئیسی، برای یک شخص شایسته و آشنا به مسائل روسیه حکمی بزنند و طی آن، این شخص را نماینده ویژه و تام‌الاختیار رئیس‌جمهور در امور راه‌گذر شمال-جنوب تعیین کنند. یعنی به‌طور خاص یک نفر را در این حوزه مسئول کنند، این حکم را برای شخصی که اهمیت بالای این مسیر را می‌داند جهت پیشبرد امور در این حوزه به‌خصوص ابلاغ کنند. زیرا یکی از موانع موجود در داخل کشور که موجب شده و می‌شود امور مربوط به نهایی شدن راه‌گذر شمال-جنوب به نتیجه نرسد، این است که درحال‌حاضر بیش از ۳۰ دستگاه در این حوزه متولی هستند و اختیاراتی دارند. هرکدام از این دستگاه‌ها هم به‌صورت جداگانه بخش‌های مختلفی دارند که میان این دستگاه‌ها و بخش‌ها در این‌باره اختلاف‌نظر وجود دارد. همگی هم هم‌تراز هستند. یعنی جلسه‌ای که در این‌باره برگزار می‌شود، چند دستگاه حاضر در جلسه با یکدیگر هم‌تراز هستند و موانع داخلی به‌وجودآمده از این مسائل، موجب می‌شود پروژه درنهایت به نتیجه نرسد. چنانچه رئیس‌جمهور نماینده تام‌الاختیار خودش در حوزه رهگذر شمال-جنوب را معین کند، این شخص می‌تواند دستگاه‌ها را جمع کند و همه را پشت یک میز بنشاند و امور مربوط به این حوزه را با سرعت بهتری جلو ببرد. این مسیری که در راستای منافع ملی طی می‌شود، فرصت بزرگی برای اقتصاد کشور است و درنهایت، تکمیل‌کننده دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی است و تکمیل این مسیر می‌تواند آن بحث و گفت‌وگویی را که در کرملین درخصوص حجم تبادلات صورت گرفت، پوشش دهد و آن را به مرحله بالایی برساند. اینجاست که ما می‌توانیم بگوییم آن افق تبادلات تجاری‌ای که رئیس‌جمهور درباره آن نکاتی را مطرح کردند و گفتند پیش‌بینی سطح بالای ۱۰ میلیارد دلار را در آن حوزه داشته‌ایم، از نتایج تکمیل این راه‌گذر خواهد بود. با تکمیل و توسعه زیرساخت‌های لازم، مشخص می‌شود عزم ما جزم است و داریم خود را برای آن آماده می‌کنیم و شخصی را به‌طور خاص به‌عنوان متولی این کار معین کرده‌ایم. یعنی پس‌فردا اگر اتفاقی بیفتد و تکمیل این مسیر به نتیجه نرسد، آن فردی که نماینده ویژه رئیس‌جمهور در امور راه‌گذر شمال-جنوب مشخص شده است باید پاسخگوی کاستی‌های احتمالی باشد. چون آن شخص پاسخگو است، بقیه نهادها را هم پاسخگو می‌کند. ما در این مدت این نماینده را نداشته‌ایم. یعنی هر دستگاه برای خود متولی بوده و یک نماینده ویژه در این امور نبوده است که کار را پیش ببرد. وزارت راه مسئول یک بخشی از آن بوده، گمرک یک حرفی می‌زده، مرزبانی یک چیزی می‌گفته و سازمان بنادر چیز دیگری می‌گفته و درمجموع هر دستگاه برای خودش حرفی داشته است و نظرها متفاوت بوده. علی‌رغم همه این اختلاف‌نظرهایی که در روند کار و سرعت پیش‌روی راه‌گذر اخلال ایجاد می‌کرده است، همه هم از مزایای راه‌گذر می‌گفتند و معتقد بودند تکمیل راه‌گذر باید جلو برود. با وجود این تجربه‌ای که دراین‌باره داریم، به‌نظر می‌رسد پیگیری امور مربوط به آن باید یک «مسئول ویژه» داشته باشد. همان کاری که روس‌ها هم در این‌باره کرده‌اند. آنها در این‌باره ستاد دارند و مساله را از این طریق جلو می‌برند. اگر این اتفاق بیفتد، می‌توان گفت دستاوردهای سفر آقای رئیسی به‌سمت عملیاتی شدن می‌رود. اگر اتفاق بیفتد، واقعا کار ارزشمندی است که آقای رئیسی هم آن را در مسکو با پوتین مطرح کرد.

فعالیت‌های رسانه‌ای گسترده علیه این سفر را نشأت گرفته از چه مسائلی می‌دانید؟

این که می‌بینیم برخی دارند در رسانه‌ها علیه این سفر فضاسازی و تبلیغات منفی می‌کنند به این دلیل است که می‌دانند اگر این مباحث اقتصادی و تجاری بین ما و روسیه راه بیفتد، بازنده‌اند! سال‌ها تلاش کرده‌اند این مساله را متوقف کنند، ما هم سال‌هاست که داریم ظرفیت‌های راه‌گذر را مطرح می‌کنیم و از اهمیت آن می‌گوییم چون راه‌گذر واقعا یک فرصت عظیم برای دو کشور است. همان‌طور که می‌دانید، مسیر آن از جنوب ایران که به‌سمت شمال می‌آید، از هر شهری می‌گذرد و در هر شهرستان و هر منطقه‌ای اشتغال‌آفرینی خواهد کرد. حساب کنید این میزان رفت‌وآمد شبانه‌روزی تریلی‌ها و کامیون‌ها با بارهایی که از سراسر دنیا حرکت کرده و از این مسیر عبور می‌کنند چه میزان اشتغال ایجاد خواهد کرد. چه رونقی در آن مناطق ایجاد خواهد کرد. درحال‌حاضر فضا دارد به این‌سو حرکت می‌کند که سطح تبادلات به این حجم برسد. با توجه به این موارد و با توجه به این نکته که برخی مطلع شده‌اند گفت‌وگوها و تفاهمات صورت‌گرفته میان ایران و روسیه در چه سطحی صورت گرفته است، به این جمع‌بندی رسیده‌اند که اگر این تفاهمات به نتیجه برسد، آنها هستند که متضرر خواهند شد.

بعد از سفر اخیر رئیسی به روسیه، برخی تحلیلگران سیاسی اظهار می‌داشتند تا زمانی که تحریم‌ها پابرجا باشد، ایران با هیچ کشوری ازجمله روسیه نمی‌تواند مبادلات اقتصادی درست و کارآمد برقرار کند، زیرا بانک‌های روسی از تحریم‌های آمریکا پیروی کرده و حاضر به تجارت دلاری با ایران نیستند، نظر شما در این رابطه چیست؟

ما از چند سال گذشته شاهد آن بوده‌ایم که طرف روسی به جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد اتصال به شبکه سوئیفت روسی را داده است. همان‌طور که می‌دانید، سوئیفت روسیه دارای ظرفیت فوق‌العاده‌ای است و کشورهای زیادی عضو آن هستند. درحال‌حاضر که بحث بحران اوکراین پیش آمده است، شاهد این هستیم که باوجود تدابیری که روس‌ها برای مقابله با تحریم‌های آمریکا درنظر داشته‌اند، طرف‌های غربی می‌دانند نمی‌توانند به‌طور جدی با این کشور مقابله کنند؛ مثلا لندن با احتیاط می‌گوید ما سوئیفت بین‌المللی را از روس‌ها سلب می‌کنیم اما می‌داند به آن‌صورت بر این کشور اثر نخواهد داشت. چون روس‌ها سیستم تبادل سوئیفت داخلی خود را با ۴۰ کشور راه انداخته‌اند. پوتین از سال ۲۰۰۰ با استفاده از ظرفیت‌های روسیه و به‌کارگیری نخبگان این کشور، روسیه را به‌حدی از قدرت رسانده که آمریکا عملا دربرابر آنها به فلج شدن رسیده است. یعنی نمی‌داند باید مقابل روسیه چه کار کند. نمی‌تواند با تحریم اقتصادی با آنها مقابله کند، چون آنها سیستم شکستن تحریم‌ها را دارند، بنابراین آمریکا، با تحریم مالی هم نمی‌تواند راهش را ببندد. در حوزه امنیتی هم نمی‌تواند کاری از پیش ببرد، یعنی آمریکا کلا درمقابل روسیه فلج است و تمام اقداماتی که دولت آمریکا می‌تواند دربرابر روسیه داشته باشد، جوسازی تبلیغاتی است.

ما سال‌ها از این فرصت فوق‌العاده و بی‌نظیر برای همگرایی با این کشور بی‌توجه بوده‌ایم، چون در داخل کشور، افرادی که در حوزه روسیه اظهارنظر می‌کنند، افرادی هستند که اغلب شناخت درستی از این کشور ندارند و هنوز هم که هنوز است اطلاعات‌شان به دوران جماهیر شوروی برمی‌گردد. یعنی اصلا این ظرفیت‌های عمیق را به‌درستی موردتوجه قرار نداده‌ایم و درنتیجه آن، نتوانسته‌ایم در این سال‌ها با استفاده از این ظرفیت‌ها کار را پیش ببریم. حالا هم که داریم به‌سمت برقراری ارتباطات درست با روسیه گام برداریم، عده‌ای با طرح مسائلی پیش‌پاافتاده می‌خواهند این سفر و جلسات را به حاشیه ببرند.

درباره مباحث مالی باید گفت ما درحال‌حاضر با روس‌ها یک بانک مشترک ۱۰۰درصد ایرانی تحت‌عنوان «میر بیزنس‌بانک» در روسیه راه‌اندازی کرده‌ایم؛ این بانک، دارد بخشی از مسائل را جلو می‌برد اما اینکه می‌بینید ما بر فرض مثال در حوزه مالی به نتیجه نمی‌رسیم به این دلیل است که نتوانسته‌ایم پیوند مالی‌مان را با روسیه خارج از بدنه دلار بکشانیم. اگر این کار را می‌کردیم، محتاج به این نبودیم که لزوما تحریم تمام بشود تا بتوانیم به نتیجه برسیم. درحال‌حاضر وابستگی تبادلات مالی روسیه و چین به دلار، به سطح زیر ۵۰درصد رسیده است. یعنی مثلا ۴۰درصد در تبادلات‌شان وابسته به دلار هستند. ما این کار را نکرده‌ایم. این اتفاق در این سال‌ها نیفتاد. باید با تدبیر و با سرعت، برای بحث جایگزینی تبادلات‌مان و کاهش وابستگی‌مان به دلار و حرکت به‌سمت مبادله با پول ملی دوکشور به یک تفاهم نهایی برسیم.

این باعث می‌شود شرکت‌های روسی هم که دارند با ما کار می‌کنند، اطمینان پیدا کنند پول‌شان را به روبل می‌گیرند. یعنی همین کاری که ما داریم در میر بیزنس‌بانک انجام می‌دهیم. این مساله به آن میزان که برخی می‌گویند پیچیدگی ندارد و باوجود تحریم‌ها نیز قابل انجام است. ما اگر چند پروژه تبادل مشترک بزرگ‌مان را از این طریق جلو برده و عملیاتی کنیم، نگرانی‌هایمان در این‌باره رفع می‌شود. در این سفر نیز، گفت‌وگوهایی در این حوزه صورت گرفته است که ان‌شاءالله می‌تواند به نتایج خوبی میان طرفین در بحث تبادلات مالی برمبنای پول ملی منجر شود. حتی اگر تحریم‌های غیرقانونی هم لغو شد، ما به‌هیچ‌وجه نباید دوباره اشتباهات گذشته را تکرار کنیم. یعنی ما باید در دنیایی که دارد به‌سمت قدرت‌یابی روسیه و چین تا سال ۲۰۲۴ حرکت می‌کند. در این توازن، جایگاه خودمان را پیدا کنیم.